

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asiain-neuvoston kokous 13.-14.3.2023 Brysselissä

Työllisyys- ja sosiaalipolitikkaneuvoston 13.3.2023 kokouksessa Suomea edustaa sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen ja terveysneuvoston kokouksessa 14.3.2023 valtiosihteeri Eila Mäkipää.

Työllisyys- ja sosiaalipolitikkaneuvoston käydään näkemystenvaihto eurooppalaisesta ohjausjaksosta, vahvistetaan yhteinen työllisyysraportti (JER) ja hyväksytään neuvoston päätelmät vuotuisesta kestävä kasvun selvityksestä (ASGS) ja yhteisestä työllisyysraportista (JER). Suomi katsoo, että eurooppalainen ohjausjakso on keskeinen väline jäsenvaltioiden talouspolitiikan koordinoinnissa. Se on ensisijainen väline maiden välisten erojen tasaamiseksi, työllisyyden sekä sosiaalisen koheesion edistämiseksi ja euroalueen vakauden ylläpitämiseksi.

TSTK-neuvostossa 13.3. keskustellaan puheenjohtajavaltio Ruotsin tausta-asiakirjan perusteella Ukrainasta tilapäisesti siirtymään joutuneiden henkilöiden työmarkkinatilanteesta, kun Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan on kulunut vuosi. Samalla arvioidaan Venäjän hyökkäyksen yleisiä vaikutuksia jäsenvaltioiden työllisyys- ja sosiaaliseen tilanteeseen.

Komission esityksestä ILO-190 valtuuttamispäätös-ehdotus on nostettu 13.3. neuvoston asialistalle keskusteluasiakohtana. Asiasta ei tehdä päätöksiä. Valtuuttamispäätös-ehdotus koskee jäsenvaltioiden valtuuttamista ratifioimaan väkivaltaa ja häirintää työelämässä koskeva Kansainvälisen työjärjestön (ILO) vuoden 2019 yleissopimus (nro 190).

Työ- ja sosiaaliministerit keskustelevat lounaalla heikoimmassa asemassa olevien lasten tilanteesta kriiseissä ja konflikteissa, erityisesti Ukrainan sodassa.

Terveysneuvosto käy näkemystenvaihdon ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan lääkevirasto suoritettavista maksuista ja palkkioista (EMAn maksuasetus). Suomi pitää tärkeänä toimia, joiden tavoitteena on parantaa lääkkeiden saatavuutta, saavutettavuutta ja kohtuuhintaisuutta.

Terveysneuvosto keskustelee myös EU:n globaalin terveyden strategiasta, jonka sisältävän tiedonannon komissio julkaisi 30.11.2022. Suomi tukee EU:n roolin vahvistamista globaalissa terveydessä ja strategian painopisteet vastaavat monelta osin Suomen näkemyksiä, mukaan lukien EU:n perustavien arvojen pohja ja horisontaalinen näkökulma.

Muut asiat -kohtina terveysneuvostossa ovat lääkinnällisiä laitteita koskeva asetukset, kansainvälisen pandemiasopimuksen ja kansainvälisen terveyssäännösten muutoksia koskevien neuvotteluiden tilanne, lääkkeiden saatavuus sekä pitkäkestoinen covid.

Lounaskeskustelun teema on covid-19-rokotehankinnat.

Asialista:**MAANANTAI 13. MAALISKUUTA 2023 (klo 9.30)**

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

TYÖLLISYYS JA SOSIAALIPOLITIikka**Muut kuin lainsäädäntöasiat**

Eurooppalainen ohjausjakso 2023

Keskustelu

a) Yhteinen työllisyysraportti

Hyväksyminen

b) Päätelmät vuotuisesta kestäväen kasvun selvityksestä 2023 ja yhteisestä työllisyysraportista

Hyväksyminen

Vuosi Venäjän hyökkäystä Ukrainaan: EU:n työllisyys ja sosiaalinen tilanne erityisesti ukrainalaispakolaisten työmarkkinatilanteen kannalta¹

Keskustelu

Neuvoston päätös jäsenvaltioiden valtuuttamisesta ratifioimaan väkivaltaa ja häirintää koskeva ILO:n vuoden 2019 yleissopimus (nro 190)

Keskustelu

Muut asiat

a) Käsiteltävänä olevat säädösehdotukset (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16

¹ Ukrainasta vastaavan komission jäsenen Schmitin erityisneuvonantajan Lodewijk Asscherin läsnä ollessa.

artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

i) Päättös Euroopan osaamisen teemavuodesta 2023

suunnitellut toimet ja työ sidosryhmien kanssa

Komission tiedotusasia

ii) Direktiivi direktiivien 98/24/EY ja 2004/37/EY muuttamisesta siltä osin kuin on kyse lyijyn ja sen epäorgaanisten yhdisteiden sekä di-isosyanaatin raja-arvoista

Komissio esittelee

b) Komission kertomus neuvostolle sosiaalisen suojelun saatavuutta työn-tekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta koskevan neuvoston suosituksen täytäntöönpanosta

Komission tiedotusasia

c) Sosiaalisen suojelun ja hyvinvointivaltion tulevaisuutta EU:ssa käsittelevän korkean tason työryhmän raportti

Komission tiedotusasia

d) Erityisneuvonantaja Asscherin Ukrainaan tekemän virkamatkan pohjalta laadittujen suositusten esittely

Komission tiedotusasia

e) Sosiaalialan kolmikantahuippukokous

Puheenjohtajavaltion ja komission tiedotusasia

f) Työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean työohjelmat 2023

Komiteoiden puheenjohtajien tiedotusasiat

TIISTAI 14. MAALISKUUTA 2023 (klo 9.30)

TERVEYS

Lainsäädäntökäsittelyt

(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Asetus Euroopan lääkevirastolle suoritettavista maksuista ja palkkioista

Periaatekeskustelu

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Euroopan unionin globaali terveysstrategia

Keskustelu

Muut asiat

a) Lääkinnällisistä laitteista annetun asetuksen täytäntöönpano

Komission tiedotusasia

b) Neuvottelut pandemioiden ehkäisyä ja niihin varautumista ja reagointia koskevan kansainvälisen sopimuksen tekemiseksi sekä neuvottelut kansainväliseen terveys-säännöstöön (2005) tehtävistä täydentävistä muutoksista

Puheenjohtajavaltion ja komission tiedotusasia

c) Lääkepula EU:n markkinoilla

Tšekin valtuuskunnan tiedotusasia Kreikan valtuuskunnan tukemana

Sosiaali- ja terveysministeriö

Perusmuistio

EU/1489/2022-STM-5

Päivinen Jere

20.2.2023

TSTK-neuvosto 13.3.2023: Eurooppalainen ohjausjakso 2023

Kokous

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys, ja kuluttaja-asioiden neuvosto 13.3.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi eurooppalaisen ohjausjakson syyspaketinsä 22.11.2022. Syyspakettia on käsitelty Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys, ja kuluttaja-asioiden neuvostossa (TSTK) 8.12.2022 (EU/1489/2022-TEM-1).

13.3.2023 pidettävässä TSTK-neuvostossa käydään politiikkakeskustelu eurooppalaisesta ohjausjaksosta:

1. Yhteinen työllisyysraportti (JER)
Vahvistaminen
2. Neuvoston päätelmät vuotuisesta kestäväen kasvun selvityksestä (ASGS) ja yhteisestä työllisyysraportista (JER)
Hyväksyntä

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä Yhteisen työllisyysraportin vahvistamisen.

Suomi voi hyväksyä neuvoston päätelmät vuotuisesta kestävästä kasvun selvityksestä (ASGS) ja yhteisestä työllisyysraportista (JER).

EU-selonteon mukaisesti Suomi katsoo, että eurooppalainen ohjausjakso on keskeinen väline jäsenvaltioiden talouspolitiikan koordinoinnissa. Se on ensisijainen väline maiden välisten erojen tasaamiseksi, työllisyyden sekä sosiaalisen koheesion edistämiseksi ja euroalueen vakauden ylläpitämiseksi. Suomi tukee YK:n kestävästä kehityksestä (Agenda 2030) huomioimista osana eurooppalaista ohjausjaksoa. Suomi pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan ohjausjakson toiminnan tasapainoiseen kehittämiseen niin, että se lähtökohtaisesti keskittyy talouspolitiikan koordinaatioon, mutta huomioi paremmin taloudellisten, sosiaalisten, työllisyyden- ja ympäristötoimenpiteiden ja -politiikkojen vaikutukset toisiinsa sekä edistää ekologisesti järkevää rakentamista. Osana talouspolitiikan ohjausjaksoon liittyvää valmistelua käydään tiivistä vuoropuhelua eri tahojen, kuten työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Prosessi ei kuitenkaan saisi kokonaisuutena ylikuormittaa. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täysimääräinen toimeenpano on olennaista sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen, työelämän oikeudenmukaisuuden ja toimivien sisämarkkinoiden kannalta. Eurooppalainen ohjausjakso on keskeinen väline toimeenpanon seurannassa (Valtioneuvoston EU-selonteko 4/2021).

Suomi pitää hyvänä, että eurooppalainen ohjausjakso on edelleen keskeinen väline sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpanon seurannassa. Suomi tukee myös sosiaalindikaattoreiden tulostaulun kehittämistä niin, että se ottaa jatkossa paremmin huomioon sosiaalipilarin toimintasuunnitelmassa esitetyt poliittiset painopisteet ja toimet. Suomi pitää tärkeänä sukupuolivaikutusten arvioinnin vahvistamista sekä sukupuolten tasa-arvoa koskevia indikaattoreita ja indikaattorien erittelyä sukupuolen mukaan. Suomi pitää tärkeänä, että yhteistyötä koulutus-, sosiaali- ja työllisyyskomiteoiden ja indikaattorityöryhmien välillä syvennetään koherenttien toimenpiteiden ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi pitää tärkeänä edistää hyvinvointitalousajattelun mukaisesti poikkiallisen ja -sektoraalisen yhteistyötä pilarin toimeenpanossa ja seurannassa. Yhteistyötä tulee jatkaa taloussektorin ja muiden relevanttien politiikka-alojen kanssa. Komission aikomus laajentaa yhteisen työllisyysraportin soveltamisalaa ja syventää sen analyysia niin, että siinä tarkastellaan syvällisemmin pilarin tavoitteiden täytäntöönpanoa EU- ja kansallisella tasolla, on kannatettava. (EJ 2/2021)

Pääasiallinen sisältö

Neuvosto keskustele ohjausjaksosta puheenjohtajavaltion tausta-asiakirjan pohjalta. Keskustelussa pohditaan erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän EU:n kilpailukyvyllä asettamia haasteita sekä keinoja, joilla voidaan varmistaa osaavan työvoiman riittävä saatavuus vihreässä taloudessa.

Yhteisessä työllisyysraportissa tunnustetaan, että EU:n työmarkkinoilla on vahvan palautumisen jälkeen paljon epävarmuustekijöitä liittyen Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa sekä inflaatiopaineeseen. Työmarkkinat vahvistuivat selvästi koronakriisin jälkeen vuonna 2021 ja vahvistuminen jatkui vuoden 2022 ensimmäisellä vuosipuoliskolla, jolloin saavutettiin sekä EU:n että euroalueen työllisyysennätys. Syyskuussa 2022 EU:n työttömyysaste oli ennätysmatala 6 prosenttia. Myös NEET-nuorten osuus ja nuorisotyöttömyys laskivat. Pitkäaikaistyöttömyys kasvoi hieman vuonna 2021.

Pula osaavasta työvoimasta on syventynyt, ja on nyt koronapandemia edeltävää aikaa pahempi useissa EU-maissa. Samaan aikaan sota Ukrainassa on ajanut huomattavan joukon ihmisiä EU-maihin, ja he tarvitsevat tukea työmarkkinoille integrointiin.

Työllisyysraportti toteaa, että Euroopan on edelleen panostettava osaamiseen, myös vihreää siirtymää tukevaan osaamiseen, säilyäkseen kilpailukykyisenä, tukeakseen laadukasta työllisyyttä ja turvatakseen yhteiskuntajärjestelmänsä. Energiakriisin suhteen raportti peräänkuuluttaa kohdennettuja ja väliaikaisia tukimuotoja. Sosiaalisen suojelun saatavuutta ja riittävyyttä tulisi parantaa kaikki työntekijäryhmät huomioiden sekä investoida riittäviin vähimmäistulojärjestelmiin. Työmarkkinajärjestöjen ennustettava, tarkoituksenmukainen ja oikea-aikainen osallistaminen erilaisten toimenpiteiden suunnitteluun auttaa varmistamaan toimenpiteiden tehokkuuden. Jäsenmaiden tulisi varmistaa investoinnit riittäviin ja kestäviin sosiaalisen suojelun järjestelmiin sekä arvioida uudistusten tulonjakovaikutuksia. Jäsenmaita kehoitetaan varmistamaan eurooppalaisen lapsitakuun kirjausten kansallinen toimeenpano sekä käsittelemään kodittomuutta köyhyyden äärimmäisenä muotona relevantein toimenpitein. Lisäksi pääviesteissä kehoitetaan investoimaan terveydenhoitojärjestelmiin, vahvistamaan pitkäaikaishoitojärjestelmää eurooppalaisen hoivastrategian mukaisesti, sekä varmistamaan osallistava ja taloudellisesti kestävä eläkejärjestelmä, joka tarjoaa riittävän toimeentulon vanhuuden ajaksi.

Porton sosiaalialan huippukokouksessa asetettiin kolme EU:n yleistavoitetta, jotka koskevat työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä vuoteen 2030 mennessä. Työllisyysraportti keskittyy edelleen vahvasti sosiaalisen oikeuksien pilarin implementointiin Porton huippukokouksen mukaisesti, pitäen ensi kertaa sisällään kansalliset työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden- ja syrjäytymisen vähentämistä koskevat tavoitteet.

Neuvoston päätelmissä vuotuisesta kestävästä kasvun selvityksestä (ASGS) ja yhteisestä työllisyysraportista (JER) huomioidaan Ukrainan sodan synnyttämät epävarmuudet ja korkea inflaatiopaine, johtaen negatiivisiin vaikutuksiin kotitalouksien ostovoimalle ja taloudelliselle toiminnalle. Käsillä oleva kriisitilanne vaatii tehokasta talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan koordinaatiota osallistavan ja kestävästä kasvun edistämiseksi. Neuvosto painottaa päätelmissä työllisyyden suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden mukaisten toimien tärkeyttä vallitsevien ja tulevaisuuden haasteisiin vastaamisessa. Kansalliset ja EU-tasoiset toimet nähdään tärkeässä asemassa riittävän ja edullisen energian saannin varmistamiseksi, samalla kuitenkin varmistuen kannustimet energian säästämiseen ja julkisen talouden kestävyys. Aktiiviseen työvoimapolitiikkaan tulee investoida riittävästi ja palkanmuodostusmekanismien tulisi vastata riittävästi korkeasta inflaatiosta johtuvaan ostovoiman menetykseen. Neuvosto muistuttaa tarpeesta vahvistaa Unionin sosiaalista ja taloudellista resilienssiä keskipitkällä aikavälillä ja painottaa sosiaalisen suojelun järjestelmien jatkuvan kehittämisen keskeisyyttä.

Neuvosto toivottaa päätelmissä tervetulleiksi vuotuisen kestävästä kasvun selvityksen neljä EU:n kestävästä kilpailukykyyn ulottuvuutta ja niiden jatkuvan arvioinnin, eurooppalaisen ohjausjakson talous-, fiskaali-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikkojen koordinaatiokehikon politiikkahaasteiden ja prioriteettien tunnistamisen tukena. Neuvosto huomioi komission 9. marraskuuta 2022 antaman tiedonannon suuntaviivoista EU:n talouden ohjausjärjestelmän uudistamiseksi. Neuvosto toivottaa tervetulleeksi yhteisen työllisyysraportin, joka sisältää Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteet ja integroi EU päätavoitteet vuodelle 2030. Neuvosto painottaa yhteisessä työllisyysraportissa tunnistettujen haasteiden ratkaisemisen vaikutusta EU:n työllisyys-, osaamis- ja sosiaalipäätavoitteiden sekä kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi, ja huomioidaan yhteisen työllisyysraportin ohjaus työllisyyden suuntaviivojen mukaisesti.

Neuvosto kehottaa jäsenmaita heijastelemaan vuotuisen kestävästä kasvun selvityksen prioriteetteja sekä yhteisen työllisyysraportin johtopäätöksiä kansallisissa uudistusohjelmissaan. Lisäksi korkean energian hinnan vaikutuksia tulisi hillitä määräaikailla ja kohdennetuilla tukitoimilla, kuitenkin samalla varmistuen kannustimet energian käytön vähentämiseen ja ilmastoneutraaleihin energiaratkaisuihin siirtymä. Jäsenmaita kehote-

taan laajentamaan edullisen asumisen arviointia ja seuraamaan, sekä tukemaan palkka-kehitystä, palkansaajien ostovoiman alenemisen hillitsemiseksi, samalla huomioiden keskipitkän aikavälin tuottavuuden kehitys ja inflaation toisen kierroksen vaikutukset.

Neuvosto kehottaa jäsenmaita jatkamaan rakenneuudistusten edistämistä sekä aktiivista työvoima- ja koulutuspolitiikkaa, sekä säilyttämään ja kehittämään riittäviä ja kestäviä sosiaalisen suojelun järjestelmiä. Jäsenmaiden tulisi tehdä toimia sukupuolten tasa-arvon ja naisten työmarkkina-aseman parantamiseksi sekä selättää sukupuolten välinen palkka- ja eläke-ero. Hoivapalveluihin investointeja tulee kiihdyttää ja hoivaajien työllisyyttä, työoloja ja työelämä-tasapainoa tulee edistää. Jäsenmaita kehoitetaan hyödyntämään toimissaan kaikkia käytettävissä olevia EU-rahoitusvälineitä, ja osallistamaan työmarkkinaosapuolet, kansalaisyhteiskunta ja muut relevantit sidosryhmät järjestelmällisesti eurooppalaisen ohjausjakson eri vaiheissa.

Neuvosto kehottaa komissiota hyödyntämään yhteisen työllisyysraportin ja sosiaalisen tulostaulun tuloksia sekä muita maakohtaisia ja olemassa olevia seuranta välineitä keskeisten työllisyys- ja sosiaalihaasteiden tunnistamiseksi EU:ssa ja yhteistyössä jäsenmaiden kanssa, maaraporteissa ja maakohtaisissa suosituksissa arvioitavaksi. Neuvosto rohkaisee komissiota seuraamaan vihreän ja digitaalisen siirtymän työllisyys-, osaamis- ja sosiaalineläkökantoja eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa. Työllisyyskomiteaa ja sosiaalisen suojelun komiteaa neuvosto rohkaisee jatkamaan monenkeskistä seurantaansa maakohtaisten suositusten sekä työllisyys- ja sosiaalihaasteiden osalta, sekä jatkamaan olemassa olevien seuranta välineiden jalostamista huomioiden EU2030 tavoitteiden ja kansallisten tavoitteiden riittävä seuranta. Lisäksi neuvosto kehottaa komiteoita jatkamaan Belgian ja Espanjan tekemän sosiaalista epätasapainomenettelyä eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa koskevan aloitteen tutkimista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 148 artikla

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU29 –työllisyysjaosto 3.3.2023

EU25 –sosiaalijaosto 6.3.2023

EU-ministerivaliokunta kirjallisessa menettelyssä 9.-10.3.2023

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Neuvoston päätelmät ja Yhteinen työllisyysraportti eivät aiheuta suoria budjettivaikutuksia Suomen valtiolle. Yleisesti suosituksiin liittyvät kustannukset ovat toissijaisuusperiaatteen mukaisesti jäsenvaltioiden harkintavallassa, koska suositusten toimeenpanemiseksi tehtävät toimet ovat riippuvaisia jäsenvaltiossa tehtävästä päätöksenteosta. Kansallisilla päätöksillä joidenkin suosituksen alaan liittyvien toimien toimeenpanemiseksi voisi olla merkittäviä julkisen talouden kustannusvaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Joint Employment Report 2023

Draft Council Conclusions on the 2023 Annual Sustainable Growth Survey and Joint Employment Report

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Jere Päivinen, STM, jere.paivinen@gov.fi
Tallamaria Maunu, TEM, tallamaria.maunu@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/1489/2022

Liitteet**Viite**

TSTK-neuvosto 13.3.2023; ILO-190 valtuuttamispäätösehdotus

Kokous

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 13.3.2023

Eduskuntatunnus

U 1/2020 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Asia on nostettu komission esityksestä TSTK-neuvoston 13.3. asialistalle ei-julkisena keskusteluasiakohtana. Asiasta ei tehdä päätöksiä.

Komissio antoi 22.1.2020 ehdotuksen (COM(2020) 24 final) neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden valtuuttamisesta ratifioimaan, Euroopan edun vuoksi, väkivaltaa ja häirintää työelämässä koskeva Kansainvälisen työjärjestön (ILO) vuoden 2019 yleissopimus (nro 190). Ehdotusta käsiteltiin alkuvuodesta 2020 kolmesti sosiaalityöryhmän kokouksessa sekä kerran Coreperissa. Joulukuussa 2020 asiasta keskusteltiin kahdesti Coreperissa, ja asiassa päädyttiin pyytämään neuvoston oikeuspalvelulta (NOP) kirjallista lausuntoa. NOP:n lausunto esiteltiin työryhmässä 1.2.2022. Viimeisin työryhmäkäsittely oli 31.1.2023, jolloin keskusteltiin mahdollisista etenemisvaihtoehtoista. Coreperissa 17.2.2023 asia päätettiin ottaa TSTK-neuvoston 13.3.2023 agendalle. Coreperissa 1.3. käsiteltiin tilannetta ja etenemisvaihtoehtoja.

Asian käsittely on jumiutunut pahasti erityisesti, koska jäsenvaltioiden ja toimielinten välillä on toisistaan perustavanlaatuisesti eroavia oikeudellisia näkemyksiä yleissopimusta koskevan päätöksen tarpeellisuudesta ja sen mahdollisen hyväksynnän suorista oikeusvaikutuksista.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä yleissopimuksen tarkoitusta suojella työntekijöitä ja muita työssä olevia henkilöitä väkivallalta ja häirinnältä. Suomi tukee komission ehdotusta valtuuttaa

jäsenvaltiot ratifioimaan yleissopimus EU:lle perussopimusten nojalla annettuun toimivaltaan kuuluvilta osin. (U-kirjelmä 1/2020 vp)

Päätösehdotuksen johdannon mukaan EU edistää sellaisten työoikeutta koskevien kansainvälisten yleissopimusten ratifiointia, jotka ILO on luokitellut ajan tasalle saatetuiksi, jotta voidaan edistää ihmisarvoista työtä kaikille, työterveyttä ja –turvallisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä torjua syrjintää. Suomi on sitoutunut näihin tavoitteisiin, mutta toteaa, että vaikka ehdotuksen 2 artiklan sanamuoto sisältää vahvan suosituksen yleissopimuksen ratifiointiin, se ei kuitenkaan merkitse velvollisuutta ratifioida yleissopimus. (U-kirjelmä 1/2020 vp)

Pääasiallinen sisältö

ILO:n työkonferenssin yleiskokouksessa hyväksyttiin kesäkuussa 2019 yleissopimus nro 190 ja sitä täydentävä suositus nro 206 väkivallan ja häirinnän poistamisesta työelämässä. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) mukaan sosiaalipolitiikan pääala kuuluu jaettuun toimivaltaan. Sosiaalipolitiikkaan kuuluu esimerkiksi työympäristön parantaminen työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi sekä naisten ja miesten välinen tasa-arvo työelämässä. Sosiaalipolitiikan alalla EU:ssa on annettu vähimmäisdirektiivejä.

Neuvoston päätös jäsenvaltioiden valtuuttamisesta ratifioimaan yleissopimus tarvitaan, jos yleissopimus sisältää säännöksiä, jotka kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan. EU ei voi puolestaan ratifioida yleissopimusta, koska ILO:n perussäännön mukaan ainoastaan valtiot voivat olla sen osapuolia. Tällaisessa tilanteessa jäsenvaltioiden ja unionin toimielinten on tehtävä yhteistyötä yleissopimuksen ratifioimiseksi.

Komission ehdotuksen sisältönä on valtuuttaa jäsenvaltiot ratifioimaan ILO:n kyseinen yleissopimus siltä osin, kuin yleissopimus kuuluu unionin toimivaltaan. Ehdotuksen perusteluissa todettiin, että yleissopimuksen osat kuuluvat EU:n yksinomaiseen toimivaltaan SEUT-sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan nojalla. Viimeisimmässä Kroatian kauden kompromissiesityksen 1 artiklassa viitattiin ainoastaan SEUT sopimuksen artikloihin 153 (2) ja 153 (1) (a) ja (i) eikä kompromissiehdotuksessa viitattu toimivallan luonteeseen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Yleissopimuksen pääasiallinen tavoite ja sisältö liittyvät sosiaalipolitiikkaan, vaikka sopimus sisältää myös syrjimättömyyttä, oikeudellista yhteistyötä ja uhrien oikeuksia koskevia osatekijöitä. Tämän takia ehdotuksen aineellinen oikeusperusta on SEUT 153 artiklan 2 kohta sekä 153 artiklan 1 kohdan a ja i alakohta. Alkuperäisessä ehdotuksessa ollut viittaus SEUT 157 artiklan 3 kohtaan jätettiin Kroatian puheenjohtajuuskauden kompromissiehdotuksessa pois.

Menettelyllinen oikeusperusta on SEUT 218 artiklan 6 kohta. Sen mukaan neuvosto tekee päätöksen sopimuksen tekemisestä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan, kun kyse on sopimuksista aloilla, joilla sovelletaan joko tavallista lainsäätämisyjärjestystä tai erityistä lainsäätämisyjärjestystä, kun edellytetään Euroopan parlamentin hyväksyntää (a alakohdan v alakohta). SEUT 218 artiklan 8 kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisun määräenemmistöllä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin hyväksyntä (SEUT 218 artiklan 6 kohta)

Kansallinen valmistelu

EU25 –jaosto 6.3.2023.

EU-ministerivaliokunta, kirjallinen menettely 9. – 10.3.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta, kirjallinen menettely 10.3.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Yleissopimuksen kannalta keskeisimmät kansalliset lait ovat työturvallisuuslaki (738/2002), laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986), yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015) sekä rikoslaki. Kansallisesta lainsäädännöstä kerrotaan tarkemmin U-kirjelmässä 1/2020 vp. Suomen lainsäädäntö täyttää alustavasti arvioiden yleissopimuksen edellyttämän tason.

Ahvenanmaan asema liittyy itse yleissopimuksen mahdolliseen hyväksymiseen ja voimaansaattamiseen. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 21 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat työoikeutta, minkä on vakiintuneesti katsottu sisältävän työsuojelun. Itsehallintolain 18 §:n 1, 2 ja 4 kohtien mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat mm. maakunnan hallitusta ja sen alaisia viranomaisia ja laitoksia, maakunnan virkamiehiä, maakunnan palveluksessa olevia henkilöitä koskevia virkaehtosopimuksia sekä kuntien viranhaltijoita ja kuntien palveluksessa olevia viranhaltijoita koskevia virkaehtosopimuksia. Yleissopimuksen soveltamisala kattaa kyseisissä lainkohdissa tarkoitetut virkamiehet. Yleissopimus sisältää myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä säännöksiä (tukikeinot asiantonimistajille ja uhreille), jotka voidaan katsoa kuuluvan itsehallintolain 18 §:n 12 ja 13 kohtien mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Näin ollen on katsottu, että maakuntapäivien tulee hyväksyä Ahvenanmaan itsehallintolain 59 §:n 1 momentissa tarkoitettu kansainvälisten sopimusmääräysten voimaansaattamista koskeva säädös, jotta Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvat määräykset tulisivat voimaan myös Ahvenanmaan maakunnassa. Toimivaltakysymyksestä on oltu yhteydessä Ahvenanmaan maakuntaan.

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Käsittelyn aikana on noussut keskusteluun toimivallan luonne, valtuutus päätöksen tarpeellisuus sekä neuvoston päätöksen velvoittavuus eli se, seuraako päätöksestä jäsenvaltioille velvollisuus ratifioida yleissopimus. Esiin on noussut myös nk. common accord –periaatteen (yhteinen sopimus) noudattaminen menettelytapana. Periaate tarkoittaa sitä, että on saatava kaikkien jäsenvaltioiden hyväksyntä liittyen yleissopimuksen sitovuuteen suhteessa niiden kansalliseen toimivaltaan ennen kuin asiassa edetään. Istanbulin sopimusta koskevassa EU-tuomioistuimen lausunnossa 1/19 on kuitenkin tuotu esiin, että yhteinen sopimus ei voi olla varsinainen edellytys käsittelylle, josta on säädetty SEUT 218 artiklassa.

Komissio on ehdotuksessaan lähtenyt siitä, että yleissopimuksen osat kuuluvat EU:n yk-

sinomaiseen toimivaltaan SEUT-sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan nojalla kuitenkin analysoimatta kantaansa tarkemmin. NOP on kirjallisessa lausunnossaan päätenyt siihen, että EU:n toimivalta voi kattaa koko yleissopimuksen, mutta kyse ei ole yksinomaisesta toimivallasta suhteessa mihinkään yleissopimuksen määräykseen. Tähän vaikuttaa NOP:n lausunnon mukaan ennen kaikkea se, että sekä EU-sääntely että ILO:n yleissopimuksen määräykset ovat vähimmäissääntelyä, jolloin ei ole riskiä siitä, että yleissopimus vaikuttaisi yhteisön sääntöihin tai muuttaisi niiden ulottuvuutta SEUT-sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan tarkoittamalla tavalla.

Asia on ollut pitkään jumissa ja siinä on edelleen oikeudellista epävarmuutta toimivallan luonteeseen sekä neuvoston päätöksen tarpeellisuuteen ja velvoittavuuteen liittyen. Asiassa etenemiselle on ollut esillä eri vaihtoehtoja, joissa lähtökohtana ei ole EU:n yksinomainen toimivalta. Asiassa voidaan hyväksyä neuvoston päätös ja käyttää EU:n toimivaltaa kokonaan tai osittain. Asiassa voidaan myös edetä käyttämättä EU:n toimivaltaa, jolloin yleissopimuksen mahdollinen ratifiointi jäisi jäsenvaltioiden kansalliseen toimivaltaan. Tuen puute ehdotukselle olisi mahdollista todeta esimerkiksi etenemällä viralliseen äänestykseen neuvostossa tai toteamalla se neuvoa-antavalla äänestyksellä Coreperissa ja kirjaamalla tästä lausuma neuvoston pöytäkirjaan. Selkeintä olisi tuen puuttumisen tilanteessa, että komissio peruuttaisi ehdotuksensa, mutta tämä ei näytä tällä hetkellä todennäköiseltä. Jos päätöstä ei hyväksytä, ratifiointiin voitaisiin rohkaista esimerkiksi komission hyväksymällä suosituksella tai neuvoston päätelmillä.

Asiakirjat

6685/23

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Hanna-Mari Pekuri, STM, puh +358 2951 63459, etunimi.sukunimi@stm.fi
 Antero Kiviniemi, EUE, etunimi.sukunimi@formin.fi
 Sarita Friman, VNEUS, puh. +358 2951 60144, etunimi.sukunimi@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/419/2023
 (vanha Eutori-tunnus EU/2020/0528)

Liitteet

Viite

Työ- ja elinkeinoministeriö

Muistio

EU/202/2022-STM-2

Susanna.Piepponen

28.2.2023

TSTK-neuvosto (työllisyys ja sosiaali) 13.3.2023

Kokous

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto (työllisyys ja sosiaali) Brysselissä 13.3.

Aihe: Vuosi Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan; EU:n työllisyys- ja sosiaalinen tilanne, erityisesti Ukrainan pakolaisten työmarkkinatilanne

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

TSTK-neuvostossa keskustellaan puheenjohtajavaltio Ruotsin tausta-asiakirjan perusteella Ukrainan pakolaisten työmarkkinatilanteesta, kun Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan on kulunut vuosi. Samalla arvioidaan Venäjän hyökkäyksen yleisiä vaikutuksia jäsenvaltioiden työllisyys- ja sosiaaliseen tilanteeseen.

Suomen kanta

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan ja tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Kansainvälisten toimien tehokas koordinaatio on tärkeää. (EUN 84/2022 vp)

Valtioneuvosto pitää tärkeänä unionin yhteisiä toimia Venäjän sotilaallisen hyökkäyksen vuoksi avun tarpeessa olevien sotapakolaisten auttamiseksi. (E 36/2022 vp.)

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevasta toimintasuunnitelmasta laaditun E-jatkokirjeen mukaisesti Suomi katsoo, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täysimääräinen toimeenpano on olennaista sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen, työelämän oikeudenmukaisuuden ja toimivien sisämarkkinoiden kannalta Suomen tavoitteena on kehittää hyvinvointia unionissa yleisesti ja pyrkiä elintasoerojen kaventumiseen köyhyyttä ja eriarvoisuutta vähentämällä. (EJ 2/2021 vp)

Suomi kannattaa kaikkia toimenpiteitä, joilla Euroopan unionissa vähennetään energia-köyhyyteen liittyviä ongelmia, myös energiapolitiikan keinoin tilanteessa, jossa muut toimet ovat riittämättömiä. Suomi suhtautuu varauksella siihen, että velvoitetaan kaikkia jäsenvaltioita toimeenpanemaan yhdenmukaisia raskaita politiikkatoimia. (U 48/2021 vp.)

Suomi korostaa yleisellä tasolla, että siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan tulee tehdä sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla. Ilmastopolitiikan yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden kannalta on tarpeen, että ilmastotoimien mahdollisia haitallisia tulonjakovaikutuksia kompensoidaan etenkin pienituloisille ja haavoittuvassa asemassa oleville. Suomi pitää hyvänä, että komissio kiinnittää huomiota ilmastotoimien oikeudenmukaiseen toteutumiseen. Suomi suhtautuu kuitenkin erityisen kriittisesti kotitalouksille maksettaviin suoriin tulotukiin EU:n talousarviosta ja painottaa päällekkäisten kompensatiojärjestelmien välttämistä. (U 61/2021 vp)

Suomi toimii aktiivisesti kotouttamiseen liittyvässä EU-yhteistyössä muun muassa hyviä käytäntöjä kehittäen ja hyödyntäen. (Valtioneuvoston EU-selonteko VNS 7/2020 vp).

Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on Suomelle keskeinen EU-toiminnan prioriteetti. Suomi toimii EU:ssa aktiivisesti ja järjestelmällisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (Valtioneuvoston EU-selonteko VNS 7/2020 vp).

Yksi Suomen EU-politiikan keskeisistä tavoitteista on edistää sosiaalisesti kestävää ja tasa-arvoista unionia. Suomi korostaa, että sosiaalinen ulottuvuus on tärkeä EU:n painopistealue ja EU-yhteistyössä keskeistä on eriarvoisuuden vähentäminen. EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen avain on sosiaalisten oikeuksien ja työelämän ajantasainen vähimmäissääntely ja sen tehokkaampi toimeenpano. Kyse on myös EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyistä. Suomen sosiaali- ja työllisyyspolitiikan kansallisia erityispiirteitä, kuten sopimiseen perustuvaa työmarkkinajärjestelmää, tulee kuitenkin kunnioittaa. (E 2/2020 vp)

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajavaltion tausta-asiakirjassa nostetaan esille Ukrainan sodan työllisyys- ja sosiaalivaikutukset jäsenvaltiossa sekä miten Ukrainan pakolaiset ovat vaikuttaneet jäsenvaltioiden työmarkkinoihin sekä pakolaisten pääsy työmarkkinoille. Keskustelussa on tarkoitus myös jakaa tietoa tehdyistä ja suunnitelluista toimista ukrainalaisten työmarkkinoille pääsyn parantamiseksi.

Tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten työmarkkinatilanne

Vuoden 2022 loppuun mennessä Ukrainan kansalaisille oli annettu 44 939 myönteistä tilapäisen suojelun päätöstä. Tilapäistä suojelua hakeneista noin 65 % oli työikäisiä. Ukrainalaiset työnhakijat olivat tammikuussa suurin yksittäinen kansalaisuusryhmä ulko-

maalaisten työnhakijoiden joukossa. Ukrainalaisia työnhakijoita oli Suomessa tammikuun lopussa yhteensä noin 9 600 henkilöä (noin 11 % kaikista ulkomaalaisista työnhakijoista ja noin 2 % kaikista työnhakijoista).

Ukrainalaiset ovat jakautuneet huomattavasti muuta ulkomaalaisväestöä tasaisemmin eri ELY-alueille. Ukrainalaisista vain noin joka viides työnhakija asuu Uudenmaalla, kun muiden ulkomaan kansalaisten keskuudessa osuus on yli puolet. Suuralueittain jaoteltuna ukrainalaisten jakauma on melko samankaltainen kuin Suomen kansalaisia olevilla työnhakijoilla. Suhteellisesti eniten ukrainalaisia työnhakijoita on Pohjois- ja Itä-Suomen TE-toimistojen asiakkaina (noin 2 900 hlöä ja 30 %).

TE-toimiston asiakkaaksi oli rekisteröitynyt 7586 tilapäistä suojelua saavaa 26.2.2023. Tammikuussa 2023 työvoimakoulutuksena toteutettavana kotoutumiskoulutuksessa oli edellä mainituista 7686 henkilöstä noin 1200 henkilöä. Vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmässä jaettiin syyslukukaudelle lisärahoitusta 748 Ukrainasta tulleen opiskelijan maksuttomaan kielikoulutukseen, mutta opiskelijoiden määrä on kasvanut tämän jälkeen.

TE-toimistoihin ilmoittautuneiden määrä kasvaa n. 100-250 viikoittain. Tilapäisellä oleskeluvalla maassa oleskelevilla ei ole oikeutta työmarkkinatukeen, mikä on hidastanut TE-palveluihin ilmoittautumista. Myöskään kotikunnan saamisen myötä oikeutta työmarkkinatukeen ei synny tilapäisen suojelun statuksella oleville. Kotikunnan saaminen voi kuitenkin lisätä siirtymiä TE-toimistojen asiakkaiksi. Kun henkilö on oikeutettu toimeentulotukeen, on hänellä usein myös suuremmat kannustimet ja velvoitteet ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Vaikka tilapäistä suojelua saava ei ole oikeutettu työmarkkinatukeen, voi hänellä olla oikeus harkinnanvaraiseen kulukorvaukseen.

Tilapäistä suojelua saavilla ukrainalaisilla on työnteko-oikeus ja oikeus kaikkiin TE-toimiston tarjoamiin palveluihin; esimerkiksi työnvälitykseen, uraohjaukseen, kotoutumiskoulutukseen ja palkkatuettuun työhön. Suomen tai ruotsin kieltä voi opiskella kotoutumiskoulutuksessa tai vapaan sivistystyön kielikoulutuksessa maksuttomasti, kun kotoutumissuunnitelma on laadittu TE-toimistossa tai kunnassa.

Ukrainalaisten siirtyessä suomalaisille työmarkkinoille, voidaan hyödyntää jo olemassa olevia matalan kynnyksen työllisyyspalveluja, kuten rekrytointitapahtumia, työnvälitystä, henkilöstöpalveluyrityksiä ja Ohjaamo-toimintaa nuorille alle 30-vuotiaille. Asiakkaita voidaan ohjata maahanmuuttajien osaamiskeskusten palveluihin seitsemässä kaupungissa, joissa asuu vähintään 8 000 vieraskielistä. Lisäksi työvoimakoulutuksiin on mahdollista integroida suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta kotoutumista nopeuttavana ja arjen sujuvuutta lisäävänä tekijänä. Myös työpaikoilla tarjottava työpaikkasuomi-/ruotsi on hyvä palvelu.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet

Suomeen on saapunut vajaa 400 tilapäistä suojelua saavaa alaikäistä ilman huoltajaa. Heistä suuri osa asuu yksityismajoituksessa muiden aikuisten kuin omien vanhempiensa kanssa. Tilapäistä suojelua saavien on mahdollista hakea vuoden maassa oleskelun jälkeen kotikuntaa. Kotikunnan saamisen myötä kunnan, hyvinvointialueen ja muiden viranomaisten rooli heidän palveluidensa järjestämisessä kasvaa. Viranomaisten on olennaista tehdä yhteistyötä, jotta lapselle voidaan tarjota mahdollisimman hyvä tuki.

1.3.2023 voimaan astuneiden kotoutumislain muutosten myötä kunnille ja hyvinvointialue-

eille voidaan maksaa valtion korvauksia palveluiden järjestämisestä. Kustannuksia korvattaisiin samoin perustein kuin esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavan henkilön palveluita.

Komissio antoi koheesiovarojen osalta huhtikuussa voimaan tulleet CARE 1 ja 2 paketit (CARE = Cohesion's Action for Refugees in Europe), joita täydennettiin kesällä FAST-CARE (Flexible Assistance to Territories) ehdotuksella:

1. Kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseen perustetulle omalle toimintalinjalle voitaisiin maksaa 100 %:n EU-osarahoitusosuutta ilman komission etukäteishyväksyntää kesäkuun 2024 loppuun asti, jonka jälkeen komissio tarkastelee säännöstä uudelleen.
2. EAKR, ESR, ja koheesiorahaston tukea voitaisiin käyttää Venäjän hyökkäyssodasta aiheutuvien muuttoliikehaasteiden hoitoon myös hankkeissa, jotka on jo toteutettu.
3. Pakolaistoimia voitaisiin tukea erityisedellytysten täytyessä myös koheesiorahaston käyttämättömistä 2014–2020 määrärahoista rakennerahastosääntelyn mukaisesti.
4. Jäsenvaltion ja komission väliseen maksuliikenteeseen sovellettavaan tilapäiseen suojelun yksikkökustannusmalliin ehdotetaan pakolaiskohtaisten yksikkökustannusten nostoa 40 eurosta 100 euroon viikossa enintään 26 viikon ajalta.
5. Toimia voitaisiin toteuttaa ilman maantieteellistä rajausta ohjelma-alueeseen ja myös muita tuki-kelpoisuussääntöjä helpotettaisiin.

Ennakkomaksuihin ehdotetut muutokset lisäisivät määrärahojen tarvetta noin 3,5 miljardia euroa vuosina 2022–2023 ja vastaavasti vähentäisivät tarvetta myöhempinä vuosina, kokonaisvaikutus on siten budjettineutraali. Ehdotus ei kokonaisuutena lisää Suomen maksuja EU:lle.

Yllämainitut toimenpiteet saivat jäsenvaltioiden ja EP:n REGI-valiokunnan tuen, joten asetusten odotetaan tulevan voimaan lokakuussa 2022 (EP täysistuntokäsittely 3. – 6.10., jonka jälkeen lopullinen hyväksyntä neuvostossa.) Suomen kannat kokonaisuudessaan U 67/2022 vp FAST-CARE

Lisäksi komissio on ehdottanut 2014 - 2020 ENI CBC-ohjelmiin joustoja Ukrainen ja Moldovan kanssa toteutettaville yhteistyöohjelmille (100%:n EU-rahoitusosuus sotaa paenneiden ihmisten avustamiseen). Näiden muutosten odotetaan tulevan voimaan marraskuussa. E 110/2022 vp

Energian hinnan vaikutusta puheenjohtajavaltio kuvaa tausta-asiakirjassaan seuraavasti. Energian hinnan korkea taso on tällä hetkellä suurin inflaation vaikuttava tekijä Euroopassa ja sillä on suorat vaikutukset moniin eurooppalaisiin kotitalouksiin. Lisäksi korkeat energiakustannukset näkyvät myös hyödykkeiden, erityisesti elintarvikkeiden, hintojen nousuna.

Hintojen nousun odotetaan jatkuvan tulevien kuukausien aikana, ainakin seuraavan talven yli. Se voi johtaa kotitalouksien ostovoiman heikkenemiseen ja vaikuttaa koko talouteen.

Vaikka pienituloiset kotitaloudet sekä heikommassa asemassa olevat ryhmät kuten yksinhuoltajat, vanhukset, vammaiset, lapsiperheet ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt kärsivät eniten energiaköyhyydestä ja sen vaikutuksista, energian korkea hinta vaikuttaa koko yhteiskuntaan ml. keskituloiset kotitaloudet.

Tilanteeseen vastaaminen edellyttää tehokkaiden toimien yhdistämistä ja sen varmistamista, että EU saavuttaa yleistavoitteensa vähentää köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa elävien henkilöiden määrää vähintään 15 miljoonalla vuoteen 2030 mennessä.

Energian hinnan jyrkän nousun aiheuttamia keskeisiä haasteita on tarkasteltava

sekä lyhyen että pitkän aikavälin näkökulmasta. Niihin on puututtava kattavilla poliittisilla toimilla sekä kansallisella että Euroopan tasolla.

Yhtäältä jäsenvaltioiden olisi lisättävä ponnistelujaan pitkän aikavälin haasteisiin vastamiseksi vähentämällä energiankulutusta, tarjoamalla neuvontaa energiatehokkuudesta ja tukemalla uusiutuviin energialähteisiin siirtymistä. Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti pienituloisiin ja heikommassa asemassa oleviin väestöryhmiin esimerkiksi tukemalla heitä löytämään edullisia energiatehokkaita ja uusiutuvia ratkaisuja ja kiinnittämällä erityistä huomiota rakennusten kunnostamiseen.

Toisaalta jäsenvaltioiden olisi puututtava lisärasitukseen, jota energian korkeat hinnat aiheuttavat haavoittuvimmille väestöryhmille. Keinoja tähän ovat esim. kohdennetut uudelleenjakotoimeenpiteet sekä korvaavat toimenpiteet kuten suoraan kohdennettu toimeentulotuki ja verovähennykset, joilla tulevien kuukausien aikana voidaan välttää kotitalouksiin kohdistuvat sosiaaliset haittavaikutukset. Kotitalouksien lisäksi, korkeat energiahinnat vaikuttavat myös yrityksiin ja työmarkkinoihin.

EU:n olemassa olevien rakenteiden kuten sosiaalisten oikeuksien pilarin, REPowerEU-suunnitelman, oikeudenmukaista siirtymää kohti ilmastoneutraaliteettia koskevan neuvoston suosituksen, oikeudenmukaisen siirtymän rahaston, koheesiopolitiikkarahastojen ja Modernisaatorahaston avulla voidaan puuttua vihreän siirtymän sosiaalisiin vaikutuksiin ja auttaa haavoittuvassa asemassa olevia tasapainottamaan energian nousevien hintojen aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta, kirjallinen menettely 5-7.10.2022
 Sosiaalijaosto (EU25), kirjallinen menettely 3.-4.10.2022
 Työllisyysjaosto (EU29), kirjallinen menettely 3.-4.10.2022

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 7.10.2022, kirjallinen menettely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja 6686/1/23 REV 1

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erityisasiantuntija Susanna Piepponen, TEM, susanna.piepponen@gov.fi.
Erityisasiantuntija Sanna Kuorikoski, STM, sanna.kuorikoski@gov.fi
Erityisasiantuntija Eliisa Hujala, TEM, eliisa.hujala@gov.fi
Hallitusneuvos Liisa Heinonen, TEM, liisa.heinonen@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/202/2022

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan lääkevirastolle suoritettavista maksuista ja palkkioista (EMAn maksuasetus)

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi asetusehdotuksen 13.12.2022. TSTK käy keskustelun asetusehdotuksesta 14.3.2023. Asetusehdotusta käsiteltiin ensimmäisen kerran neuvoston lääketyöryhmässä 26.-27.1.2023. Seuraava käsittely on 27.-28.3.2023.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä toimia, joiden tavoitteena on parantaa lääkkeiden saatavuutta, saavutettavuutta ja kohtuuhintaisuutta (U-jatkokirjelmä U 26/2020 vp).

Pääasiallinen sisältö

EMAn maksujärjestelmällä on keskeinen rooli EU:n ja kansallisen tason yhteisen lääkesääntelyjärjestelmän rahoittamisessa ja asianomaisten kustannusten kattamisen varmistamisessa. Vuodesta 1995 lähtien maksuja on peritty myyntiluvan haltijoilta ja haki-joilta ihmisille ja eläimille tarkoitettujen lääkkeiden unionin laajuisten myyntilupien saamisesta ja ylläpitämisestä. Maksuilla varmistetaan EMAn toiminnan kestävyys takaa-miseksi riittävä rahoitus sekä taataan jäsenvaltioiden kansallisille toimivaltaisille viran-omaisille riittävä tuki.

Vuonna 2021 EMA sai 90 prosenttia rahoituksestaan näistä maksuista (noin 342 miljoonaa euroa 380 miljoonasta eurosta). Tästä 342 miljoonasta eurosta noin 140 miljoonaa euroa maksettiin kansallisille lääkeviranomaisille korvauksena niiden työstä esimerkiksi hakemusten tieteellisessä arvioinnissa (jota EMA koordinoi) ja muista EMAlle tarjotuista palveluista. EMAn kansallisille kilpailuviranomaisille maksama korvaus on näin ollen tärkeä tekijä monille kansallisille lääkeviranomaisille, kun ne päättävät, miten ne osallistuvat EMAlle tarjottaviin palveluihin.

Komissio julkaisi 13.12.2023 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan lääkevirastolle suoritettavista maksuista ja palkkioista, Euroopan par-

lamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/745 muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 297/95 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 658/2014 kumoamisesta.

Ehdotuksella on kolme tavoitetta:

- (i) siirtyminen kiinteämääräisestä järjestelmästä EMAn maksujen kustannusperusteiseen järjestelmään, kuten nykyisessä lainsäädännössä säädetään;
- (ii) EMAn ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten muodostaman eurooppalaisen sääntelyverkoston kestävyuden varmistaminen;
- (iii) nykyisen lainsäädännön yksinkertaistaminen yhdistämällä EMAn kahden nykyisen maksuasetuksen (lääketurvatoimintamaksut ja muut kuin lääketurvatoimintamaksut) sisältö yhdeksi säädökseksi.

Keskeinen osa ehdotusta ovat joustavuutta koskevat säännökset, joilla varmistetaan, että asetus on tulevaisuuden kannalta kestävä kustannusten ja rakenteiden muutosten suhteen.

Puheenjohtajan mukaan lääketyöryhmän käsittelyssä esille on noussut erityisesti kaksi ongelmakohtaa. Ensinnäkin kustannusperusteinen lähestymistapa sai laajaa kannatusta, mutta monet delegaatiot eivät pitäneet ehdotettuja kansallisia lääkeviranomaisia koskevia maksuja ja korvauksia riittävinä kattamaan kansallisten lääkeviranomaisten kustannuksia useissa menettelyissä. Monet jäsenvaltiot ilmaisivat kannattavansa kohdennettua lähestymistapaa, jossa maksuja ja korvauksia mukautetaan eniten huolta aiheuttavien menettelyjen osalta ja jota voitaisiin täydentää horisontaalisella mukautuksella esimerkiksi inflaation huomioon ottamiseksi.

Toiseksi jäsenvaltiot kannattivat laajasti joustavuutta, mutta siihen liittyi kaksi keskeistä huolenaihetta: Ensinnäkin toivottiin, että jäsenvaltiot / EMAn hallintoneuvosto saisivat suuremman roolin 10 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun erityiskertomuksen hyväksymisessä. Toiseksi jäsenvaltiot toivoivat, että komissiolle 11 artiklassa siirrettyä toimivaltaa rajoitettaisiin, sillä monet valtuuskunnat ilmaisivat huolensa erityisesti 11 artiklan 1 kohdan e alakohdan osalta.

Kohdennettua lähestymistapaa varten määritetyt seitsemän menettelyä (jotka vahvistettiin työryhmän kokouksessa 20. helmikuuta 2023) ovat seuraavat:

- Tieteellinen neuvonta (liitteessä I oleva 1 kohta).
- geneeriset lääkkeet (liitteessä I oleva 3.6 ja 3.8 kohta).
- tyyppin II muutokset (liitteessä I oleva 5 kohta).
- lähetteet (liitteessä I oleva 6 kohta).
- Määräaikaiset turvallisuuskatsaukset (PSURS) (liitteessä I oleva 14 kohta).
- Tarkastukset (liitteessä IV oleva 1 kohta)
- Lääketurvatoiminnan riskinarviointikomitean (PRAC) esittelijän tehtävät (vaaditaan uusi maksu ja korvaus).

Avoimuutta ja seurantaa koskevan 10 artiklan osalta työryhmässä sovittiin, että EMAn hallintoneuvosto hyväksyy erityiskertomuksen ja että virasto on velvollinen laatimaan erityiskertomuksen, jos hallintoneuvosto sitä pyytää;

11 artiklan osalta, joka koskee tarkistamista (delegoiduilla säädöksillä) sovittiin, että komissiolle siirrettyä toimivaltaa rajoitetaan.

Terveysneuvostossa 14.3.2023 on tarkoitus käydä periaatekeskustelu EMAlle maksettavista maksuista ja palkkioista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asetusehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus) 114 artiklaan (sisämarkkinoiden toteuttaminen) ja 168 artiklan 4 kohdan c alakohtaan (lääkkeiden laatu- ja turvallisuusvaatimusten varmistaminen). Asetusehdotuksen hyväksymisestä päätettäisiin tavallisessa lainsäätämisyksessä (SEUT-sopimuksen 294 artikla).

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa ENVI-komitean esittelijänä toimii Cristian-Silviu BUȘOI.

Kansallinen valmistelu

Ehdotusta käsitellään 3.3.2023 EU-terveysjaostossa ja 9.-10.3.2023 EU-ministerivaliokunnan kirjallisessa menettelyssä.

Eduskuntakäsittely

U-kirjelmä eduskunnalle on tarkoitus antaa maaliskuun alussa.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetus olisi suoraan Suomessa sovellettavaa yhteisölainsäädäntöä. Ehdotus ei rajoita jäsenvaltioiden oikeutta periä maksuja, mutta jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että ne eivät peri Euroopan lääkeviraston perimien maksujen kanssa päällekkäisiä maksuja.

Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisia vaikutuksia on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Neuvoston lääketyöryhmässä jäsenvaltiot ovat suhtautuneet asetusehdotukseen kriittisesti. Erityisesti jäsenvaltioiden kansallisille lääkevirastoille maksettavan osuuden määrä on herättänyt paljon keskustelua. Jäsenvaltiot pitävät tärkeänä, että maksujen allokaatio Euroopan lääkeviraston ja kansallisten lääkevirastojen kesken vastaa todellisia kustannuksia. Puheenjohtajamaa Ruotsi työstää ehdotusta, ja komissio suhtautuu myönteisesti yhteisen ratkaisun löytämiseen.

Komission on tarkoitus antaa lääkelainsäädännön uudistamista koskeva paketti 29.3.2023. Paketti tulee sisältämään myös EMA:n toimintaan vaikuttavia ehdotuksia.

Asiakirjat

6089/23

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Mari Laurén-Häussler, STM, +358 295 163 762
Sari Vuorinen, UM/EUE +32 473 529 853
Sarita Friman, VNEUS +358 295 160144
Kaisa Lähdepuro, STM +358 50 313 5330

VAHVA-tunnus

EU/1563/2022

Liitteet

Viite

EU:n globaalin terveyden strategia

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi EU:n globaalin terveyden strategian sisältävän tiedonannon 30.11.2022 TSTK-neuvosto käy 14.3.2023 keskustelun strategiasta.

Ruotsin 1.1.2023 alkaneella EU-puheenjohtajuuskaudella neuvotellaan strategiaa koskevat neuvoston päätelmät. Päätelmät neuvotellaan CODEV-työryhmässä, johon myös kansanterveystyöryhmän edustajat on kutsuttu. Päätelmiä käsiteltiin ensimmäistä kertaa työryhmässä 16.2. Seuraava käsittely käydään 16.3.

Suomen kanta

Suomi tukee EU:n roolin vahvistamista globaalissa terveydessä ja on toiminut v. 2019 EU-puheenjohtajuuskaudestaan lähtien aktiivisesti tavoitteen edistämiseksi yhdessä seuraavien puheenjohtajuuksien kanssa. Suomen kannat perustuvat E-kirjelmään E/165/2022 vp.

Strategian painopisteet vastaavat monelta osin Suomen strategian valmisteluvaiheessa esittämiä näkemyksiä. Suomi pitää tervetulleena, että EU:n perustavat arvot kuten ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus, sukupuolten tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen oikeudet, ml. seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet (SRHR) sekä vammaisten henkilöiden pääsy terveystalouteen, on sisällytetty keskeisesti strategiaan. On tärkeää, että EU puolustaa ja edistää näitä johdonmukaisesti. Suomi kannattaa myös sukupuolinäkökulman vahvistamista strategian eri osa-alueiden toteuttamisessa.

Suomi pitää hyvänä, että strategiassa korostuu horisontaalinen, sektorienvälistä yhteistyötä painottava näkökulma ja sitä osaltaan tukeva Terveys kaikissa politiikoissa -lähestymistapa. Ne ovat olennaisia vaikuttavuuden vahvistamiseksi ja kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi katsoo, että strategia olisi hyötynyt myös terveyden ja talouden toisiaan vastavuoroisesti tukevaa luonnetta korostavan hyvinvointitalous-näkökulman vahvistamisesta.

Strategian pääprioriteetit – hyvinvoinnin, universaalin terveyskattavuuden ja vahvojen terveysjärjestelmien edistäminen, ja terveysuhkiin varautuminen ja vastaaminen – ovat perusteltuja ja johdonmukaisia. Suomi pitää hyvänä sitä, että terveyden taustatekijöiden merkitys nostetaan keskeisesti esiin, ja että mielenterveys tunnistetaan haasteeksi,

jonka merkitys on jatkuvasti kasvamassa. On tärkeää, että nimenomaan ehkäisevät toimet painottuvat strategian painopisteiden, kuten mikrobilääkeresistenssin, mielenterveyden ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden kohdalla.

Suomi tukee ihmisten, eläinten ja ympäristön terveyden keskinäisriippuvuudet huomioiden One Healthia läpileikkaavana terveysturvallisuuden lähestymistapana. Suomi pitää tärkeänä, että EU toimii vahvasti ja rakentavasti kansainvälisissä sopimusneuvotteluissa terveysturvallisuuden vahvistamiseksi.

Suomi pitää tärkeänä, että uusista teknologioista voidaan hyötyä kaikkialla, huomioiden samalla, että teknologiset ratkaisut eivät ole tänä päivänä kaikkien hyödynnettävissä yhdenvertaisesti. On tärkeää, että ihmisoikeuksien ja yksityisyyden suojan kunnioittaminen ovat keskeisesti osa digitaalisen terveyden globaalia kehitystä.

Suomi tukee pyrkimystä kumppanuuksien vahvistamiseen ja uusien kumppanuuksien luomiseen, mukaan lukien erityisesti Afrikan alueen ja instituutioiden kanssa. On tärkeää, että strategian toimeenpanossa toteutuu kumppanimaiden omistajuus. EU:n tulee toimia rakentavana, johdonmukaisena ja luotettavana kumppanina globaalissa terveysyhteistyössä.

Suomi pitää tärkeänä strategiaan kirjattua vahvaa tukea Maailman terveysjärjestö WHO:lle keskeisimpänä maailmanlaajuisena terveystoimijana. Strategian toimeenpanossa on erityisen tärkeää tukea yhteistä tavoitetta terveysjärjestelmien vahvistamiseksi YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden ja Kansainvälisen terveyssäännösten mukaisesti. Suomi huomioi tavoitteen vahvistaa EU:n osallistumista ja päätöksentekoroolia kansainvälisissä järjestöissä. Strategiassa ilmaistu tavoite EU:n virallisen tarkkailijastatuksen ja pidemmällä aikavälillä täyden jäsenyyden hakemisesta WHO:ssa edellyttää lisäkeskusteluja sekä käytännöllisten ja poliittisten välittömien ja pitkän aikavälin vaikutusten arvioimista, ennen kun Suomi ottaa asiaan tarkemmin kantaa.

Suomi yhtyy strategian näkemykseen, että voidakseen esiintyä vahvana kumppanina globaalisti EU:n on panostettava terveyteen nykyistä enemmän. Suomi pitää tärkeänä huomioida EU-lainsäädäntö globaalissa työssä, mm. kansainvälisissä sopimusneuvotteluissa, ennakoivasti ja johdonmukaisesti.

Suomi pitää hyvänä, että strategian toimeenpanoa tukevat säännönmukainen seuranta ja indikaattorit.

Pääasiallinen sisältö

Komissio julkaisi EU:n uuden globaalin terveyden strategian sisältävän tiedonannon 30.11.2022.

Strategiaa kuvataan EU:n ulkosuhteiden keskeiseksi pilariksi ja kriittiseksi geopolitiikan näkökulmasta. Strategian pääviesti on, että EU kantaa vastuunsa ja vahvistaa johtajuuttaan parhaan mahdollisimman terveyden saavuttamiseksi globaalisti yhteisiin arvioihin pohjaten, mukaan lukien solidaarisuus, oikeudenmukaisuus ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

Strategia korvaa edellisen EU:n globaalin terveyden strategian vuodelta 2010. Uusi lähestymistapa on tarpeen huomioiden Covid-19-pandemian ja muut terveysuhkat kuten mikrobilääkeresistenssin, muutoksessa olevan geopolitiittisen tilanteen ja Ukrainan sodan terveys- ja humanitaarisen kriisin. Se on myös välttämätön kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Strategiaa kuvataan myös eurooppalaisen terveysunionin ulkoiseksi ulottuvuudeksi. Terveysunioni tukee eurooppalaisten hyvinvointia ja terveysjärjestelmien resilienssiä. Strategia myös osaltaan edistää EU:n globaaleja kumppanuuksia rakentavaa Global Gateway -strategiaa, joka rakentaa tasapuolisia kumppanuuksia yhteisen vastuun ja omistajuuden pohjalta. Strategia korostaa ”terveys kaikissa politiikoissa” -lähestymistapaa terveyden edistämiseksi kaikilla relevanteilla sektoreilla.

Strategiassa on kolme pääprioriteettia: ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin panostaminen ihmisten elämänkaaren ajan; terveysjärjestelmien ja universaalien terveyskattavuuden vahvistaminen; ja terveysuhkien ennaltaehkäiseminen sekä niihin varautuminen ja vastaaminen One Health -näkökulman huomioiden.

Strategia sisältää 20 ohjaavaa periaatetta, jotka kuvaavat tarpeita ja toimia eri osa-alueilla. Näihin sisältyvät heikon terveyden juurisyyt, digitalisaation edistäminen, tutkimuksen vahvistaminen, terveydenhuollon henkilöstön saatavuus, mikrobilääkeresistenssi, EU:n rahoitus globaalissa terveydessä ja etenemisen seuranta ja vastuuvollisuus. EU4Health-ohjelman vuoden 2023 työsuunnitelma sisältää toimia strategian toimeenpanemiseksi.

Globaali terveys on ollut terveysministereiden agendalla useaan otteeseen, mm. TSTK-terveysneuvostossa kesäkuussa 2022. Tuolloin ministerit painottivat terveysjärjestelmien vahvistamisen, terveyskriiseihin varautumisen ja vasteen, ja One Health -lähestymistavan edistämisen merkitystä. Ministerit painottivat myös tarvetta vahvistaa EU:n vaikuttavuutta terveysasioissa kansainvälisesti ja edistää koordinaatiota relevanttien EU-toimijoiden välillä.

Strategia edustaa painopisteen siirtämistä tarttuvien tautien hallinnasta terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Strategia myös vahvistaa Team Europe -lähestymistapaa relevanteilla politiikka-alueilla ja instrumenttien hyödyntämisessä. Lisäksi se tarjoaa mahdollisuuksia EU:n yhteistyölle globaalien, alueellisten ja kahdenvälisten kumppaneiden kanssa tasa-arvoisiin, yhteistä omistajuutta ja intressejä sekä strategisia prioriteetteja korostaviin kumppanuuksien kautta.

Terveysneuvoston keskustelun 14.3.2023 on määrä tarjota mahdollisuus vaihtaa näkemyksiä komission tiedonannosta. Puheenjohtaja pitää tärkeänä, että kaikkien jäsenvaltioiden näkemykset kuullaan synergioiden löytämiseksi EU-tasolla, esimerkiksi eurooppalaisen syöväntorjuntastrategian, lääkestrategian ja valmisteltavan eurooppalaisen terveystietoalueen kanssa, sekä globaalien tason toimissa. Puheenjohtaja pitää tärkeänä keskustelua siitä, miten strategiaa voitaisiin parhaiten toimeenpanna.

Neuvostolle esitetään seuraavat kysymykset keskustelussa:

1 Mitä synergioita nähdään kansanterveyden EU-aloitteiden ja globaalien tason välillä? Tulisiko näitä synergioita vahvistaa? Kuinka niitä voitaisiin vahvistaa?

2 Mitkä näkökulmat, työkalut ja toimet olisivat tärkeitä EU:n globaalien terveyden strategian toimeenpanolle?

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

Käsittely 3.3.2023 EU-terveysjaostossa ja 9.-10.3. EU-ministerivaliokunnan kirjallisessa menettelyssä.

Eduskuntakäsittely

E 165/2022 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ei vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön tai Ahvenanmaan asemaan.

Taloudelliset vaikutukset**Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät****Asiakirjat**

6090/23

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Kaisa Lähdepuro, STM, kaisa.lahdepuro@gov.fi, +358 295 163 419
Pasi Mustonen, UM/EUE pasi.mustonen@formin.fi, +32 47 020 12 56
Outi Kuivasniemi, STM, outi.kuivasniemi@gov.fi, +358 295 163 117

VAHVA-tunnus

EU/1519/2022

Liitteet**Viite**

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet